

УДК 811.111'276.6:61:316.77]:614.253.4
DOI <https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2023-2-3>

РОЛЬ ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АНГЛІЙСЬКА МОВА В КЛІНІЧНІЙ ПРАКТИЦІ» У ФОРМУВАННІ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Кушнір Валентина Сергіївна,

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри мовної підготовки,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
ORCID: 0000-0003-1316-9801

Камінська Ія Петрівна,

кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри мовної підготовки,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
ORCID: 0000-0001-7156-0484

Сторожук Христина Володимирівна,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри мовної підготовки,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
ORCID: 0000-0003-3897-5930

Старченко Марина Василівна,

кандидат історичних наук,
старший викладач кафедри мовної підготовки,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
ORCID: 0000-0002-8722-9486

Стаття містить результати дослідження проблеми ролі вибіркової дисципліни «Англійська мова в клінічній практиці» у формуванні фахових компетентностей студентів-медиків. Охарактеризовано сутність компетентності як інтегровану якість, що відображає поінформованість, обізнаність (знання, уміння, навички), авторитетність і визначається особистісними якостями, поведінковими характеристиками. Виокремлено фахову компетентність студентів-медиків як систему професійно значущих якостей, знань, умінь, навичок, об'єднаних гуманно-ціннісним ставленням до пацієнтів, колег, спрямованістю на особисте, професійне вдосконалення. Зазначено риси професійної діяльності медичних працівників, яка спрямована на збереження життя, здоров'я людини, запобігання хворобам, полегшення страждань хворих, вирішення діагностичних, терапевтичних завдань, вдосконалення професійних знань, навичок, особистісних якостей, оволодіння досвідом, реалізацію науково-дослідної роботи. Акцентовано увагу на фахових компетентностях, окреслених у Стандарті вищої освіти за спеціальністю 222 «Медицина» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Презентовано погляди дослідників щодо особливостей формування фахових компетентностей студентів-медиків. Здійснено опис вибіркової дисципліни «Англійська мова в клінічній практиці», яка відповідає Стандарту вищої освіти за спеціальністю «Медицина» у формуванні фахових компетентностей студентів-медиків. Доведено роль вивчення англійської мови у формуванні фахових компетентностей студентів-медиків.

Ключові слова: компетентність, фахова компетентність, студенти-медики, професійна діяльність, англійська мова.

Kushnir Valentyna, Kaminska Iya, Storozhuk Khrystyna, Starchenko Maryna. The role of the elective discipline “English in Clinical Practice” in the formation of professional competencies of medical students

The article presents the results of the study of the role of the elective discipline “English in Clinical Practice” in the formation of professional competencies of medical students. Competence is an integrated quality that reflects awareness, knowledge (knowledge, skills, abilities), and authority and is determined by personal qualities and behavioral characteristics. The professional competence of medical students as a system of professionally important qualities, knowledge, skills, and abilities, united by a humane and valuable attitude toward patients and colleagues, and a focus on personal and professional improvement is highlighted. The features of the professional activity of healthcare professionals

aimed at preserving human life and health, preventing diseases, alleviating the suffering of patients, solving diagnostic and therapeutic problems, improving professional knowledge, skills, and personal qualities, gaining experience, and implementing research work are indicated. Attention is focused on the professional competencies outlined in the Standard of Higher Education in the specialty 222 «Medicine» for the second (master's) level of higher education. The views of researchers on the peculiarities of the formation of professional competencies of medical students are presented. The description of the elective discipline «English in Clinical Practice», which corresponds to the Standard of Higher Education in the specialty «Medicine» in the formation of professional competencies of medical students, is made. The role of learning English in forming professional competencies of medical students is proven.

Key words: competence, professional competence, medical students, professional activity, English language.

Постановка проблеми. У сучасних умовах орієнтації суспільства на європейський, світовий простір, що супроводжується підвищенням вимог до професійної медичної освіти, проблема формування фахових компетентностей, серед яких ключову роль відіграє готовність майбутніх медиків до взаємодії на міжнародному рівні, стає першочерговою. Адже сучасна медицина перетворюється на глобальну індустрію, де обмін інформацією та співпраця з міжнародними партнерами передбачає володіння знаннями, вміннями працювати в міжкультурному середовищі, розуміння світових медичних тенденцій і стандартів, ефективну комунікацію з колегами різних країн задля успішної практики, розвитку наукових досліджень, удосконалення медичної діагностики та лікування.

Вивчення англійської мови в контексті клінічної практики для майбутніх медиків стає не лише мовною дисципліною, але й ключовим елементом формування фахових компетентностей. Забезпечення доступу до світових медичних джерел, можливість участі в міжнародних конференціях, обмін досвідом стають неможливими без високого рівня володіння англійською мовою. Тому проблема формування фахових компетентностей майбутніх медиків у процесі вивчення англійської мови в клінічній практиці є стратегічно важливою задля впровадження їх у глобальне медичне співтовариство, ефективного вирішення викликів, що виникають у світовій медицині.

Аналіз останніх актуальних досліджень та публікацій. Проблема компетентності є предметом дослідження як українських, так і зарубіжних учених (Дж. Константа [1], У. Мозера [1], О. Овчарук [2], Д. Річен [1], Л. Салганік [1], С. Сисоєва [3] та ін.). Змістову сутність, характеристики фахової компетентності досліджували С. Сисоєва [4], І. Соколова [4], К. Хоменко [5] та ін.

Особливості професійної діяльності медиків розглянуто в працях: Ю. Вороненко [6], Ю. Лукаш [7], О. Мінцер [6], О. Троценко [8] та ін. У дослідженнях Л. Борейко [9], Б. Сенюк [9], К. Хоменко [5], С. Юрнюк [9] та ін. представлено аспекти формування фахової компетентності студентів-

медиків. Р. Гришкова [10], О. Канюк [11], Л. Мусієнко [12], О. Науменко [12], Н. Стучинська [12] та ін. акцентували увагу на значущості вивчення англійської мови для студентів-медиків.

Однак відкритою залишається проблема ролі дисципліни «Англійська мова в клінічній практиці» в ході формування фахових компетентностей майбутніх медиків.

Мета статті – розкрити й аргументувати роль вибіркової дисципліни «Англійська мова в клінічній практиці» у процесі формування фахових компетентностей студентів-медиків.

Методи дослідження. У процесі реалізації мети статті застосовано теоретичні методи дослідження: аналіз наукових розвідок із проблем формування фахових компетентностей студентів-медиків, особливостей опанування дисципліни «Англійська мова в клінічній практиці», порівняння сучасного стану досліджуваної проблеми, систематизація, узагальнення підходів науковців щодо уявлення основних понять і термінів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У словнику іншомовних слів дефініцію «компетентність» (від лат. *competens* – належний, відповідний) розглянуто як володіння знаннями, які дозволяють судити про що-небудь, висловлювати авторитетну думку; поінформованість, обізнаність [13].

Відповідно до наукових розвідок експертів програми «DeSeCo» Л. Салганік, Д. Річен, У. Мозера, Дж. Константа термін «компетентність» охарактеризовано як здатність успішно задовольняти індивідуальні, соціальні потреби, діяти, виконувати окреслені завдання. З позиції дослідників, кожна компетентність побудована на поєднанні взаємовідповідних пізнавальних здібностей, практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінки, знань, умінь, що мобілізують до активної дії [1].

На думку О. Овчарук, компетентність – це інтегрована характеристика якості особистості, результативний блок, сформований через досвід, знання, вміння, ставлення, поведінкові реакції [2].

Розглядаючи компетентність як інтегровану якість, що відображає поінформованість, обізна-

ність (знання, уміння, навички), авторитетність і визначається особистісними якостями, поведінковими характеристиками, С. Сисоева виокремлює її різновиди: предметну, професійну, спеціальну, інтелектуальну, інформаційно-комунікативну тощо [3].

Із позиції С. Сисоевої, І. Соколової, в процесі здобуття вищої освіти важливого значення для майбутнього фахівця набуває фахова (професійна) компетентність як особистісна властивість, цілісне, інтегративне, багаторівневе новоутворення, що є результатом здобуття кваліфікацій у процесі неперервної освіти, рівень якої підтверджується сукупністю сформованих компетенцій, які визначають успішність виконання різних видів професійної діяльності, здатність до самореалізації, саморозвитку, сприяють соціалізації особистості, формуванню світоглядних, науково-професійних поглядів, майстерності [4].

Окреслюючи проблему фахової компетентності майбутніх медиків, К. Хоменко зазначене явище розуміє як систему професійно значущих якостей, знань, умінь, навичок, які об'єднані гуманно-ціннісним ставленням до хворих і колег, постійною спрямованістю на особисте, професійне вдосконалення. До фахової компетентності студентів-медиків дослідник відносить: соціально-особові (саморозвиток, відповідність діяльності цінностям), загальнопрофесійні (професійна майстерність, мислення), організаційно-управлінські (здатності до адаптації), спеціальні (застосування спеціальних знань, умінь професійної сфери), духовно-етичні (ціннісні орієнтації, особові сенси) компетенції [5].

Враховуючи особливості професійної діяльності [14] медичних працівників, яка, з досліджень О. Троценко, спрямована на збереження життя, здоров'я людини, запобігання хворобам, полегшення страждань хворих, вирішення діагностичних, терапевтичних завдань, постійне вдосконалення професійних знань, навичок, особистісних якостей (співчуття, відповідальність, інтуїція, впевненість, толерантність, колегіальність, рефлексія, самокритичність, оптимізм), оволодіння досвідом, реалізацію науково-дослідної роботи [8], в Стандарті вищої освіти за спеціальністю 222 «Медицина» серед виокремлених загальних компетентностей майбутніх медиків ключове місце займають фахові компетентності, зокрема: здатність збирати медичну інформацію про пацієнта, аналізувати клінічні дані, встановлювати діагноз; здатність до визначення необхідного режиму праці, відпочинку, характеру харчування в лікуванні, профілактиці захворювань; здатність до визначення тактики, надання екстре-

ної медичної допомоги, проведення лікувально-евакуаційних, санітарно-гігієнічних, профілактичних, протиепідемічних заходів; здатність до проведення експертизи працездатності, ведення медичної документації, проведення аналізу діяльності лікаря, закладу охорони здоров'я; здатність до проведення медикостатистичних досліджень здоров'я населення; здатність розробляти, управляти, реалізовувати наукові, прикладні проєкти у сфері охорони здоров'я, дотримуватися етичних принципів у роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами, професійної, академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів тощо [15].

Акцентуючи увагу на особливостях сучасної системи медичної освіти, яка має відповідати міжнародним вимогам, зумовлених зростанням обсягів новітніх медичних результатів наукових досліджень, появою нових інтерпретацій понять, фактів, явищ, фізіологічних, патологічних станів людини [6], відповідно до фахових компетентностей, зазначених у Стандарті [15], на думку Ю. Лукаш, заклади вищої освіти медичного профілю мають акцентувати увагу на опанування студентами-медиками соціально-гуманітарних дисциплін (філософію, соціологію, історію, українську мову, іноземну мову, педагогіку, психологію тощо), спрямованих на розвиток високодуховної, гармонійної особистості, її ціннісно-світоглядних орієнтирів, конструктивного, творчого мислення, мети, сенсу соціальної, особистої активності, відповідальності за вчинки, вибір напрямів діяльності, формування фахових компетентностей [7].

Так, опановуючи вибірково дисципліну «Англійська мова в клінічній практиці», складену відповідно до Стандарту вищої освіти [15], студенти-медики другого (магістерського) рівня вищої освіти мають можливість сформувати здатність вільно спілкуватися державною, англійською мовами усно, письмово для обговорення професійних проблем, результатів діяльності, презентації наукових досліджень, інноваційних проєктів, здатність дотримуватися професійної, академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність наукових результатів, оскільки дисципліна спрямована на формування комунікативної компетентності в сферах професійного, ситуативного спілкування в усній, письмовій формах, набуття навичок практичного володіння англійською мовою в різних видах мовленнєвої діяльності, оволодіння новітньою фаховою інформацією з іноземних джерел, використання її в монологічному, діалогічному мовленні у межах побутової, суспільно-політичної, фахової медичної тематики, розвиток уміння перекладати загальнона-

укові, фахові медичні тексти з англійської на українську мову. Програма дисципліни «Англійська мова в клінічній практиці» розрахована на 150 годин задля опанування таких тем: «Анатомія людини», «Збір анамнезу», «Фармакологія», «Дихальна система», «Серцево-судинна система», «Травна система», «Ендокринна система», «Нервова система», «Сечовидільна система», «Покривна система». Організація навчання англійської мови полягає в практичному вивченні мови крізь призму опанування фахових дисциплін, моделювання професійних ситуацій [16].

Р. Гришкова вважає, що вивчення англійської мови студентами-медиками сприяє реалізації ряду цілей: практичних (формування комунікативних компетенцій: прагматичної, соціолінгвістичної, лінгвістичної); пізнавальних (залучення студентів до різних професійних видів діяльності); розвивальних (формування впевненості користувачів англійської мови, позитивного ставлення до вивчення мови); освітніх (формування мовленнєвих компетенцій); соціокультурних (усвідомлення соціокультурних проблем щодо професійної роботи); соціальних (уміння спілкуватися в міжнародному середовищі) [10].

Для студентів-медиків, як зазначає О. Канюк, вивчення англійської мови є пріоритетним напрямом освітньої діяльності, який сприяє підвищенню рівня знань із розмовної, професійної англійської мови, полегшує комунікацію з іноземними пацієнтами, партнерами під час відвідування медичних конференцій, публікацій у наукових медичних виданнях, ведення ділової переписки, медичної документації, розуміння англомовних медичних термінів [11].

Завдяки володінню англійською мовою, з позиції О. Науменко, Н. Стучинської, Л. Мусієнко, перед студентами-медиками відкриваються нові горизонти, а саме: участь у міжнародних проєктах, партнерських програмах міжнародної мобільності, ознайомлення з новітніми досягненнями медицини, розширення можливостей для глибокого вивчення сучасних досягнень у медичній сфері [12].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, за результатами аналізу досліджень науковців з'ясовано, що фахова компетентність майбутніх медиків – це система професійно значущих якостей, знань, умінь, навичок, які об'єднані гуманно-ціннісним ставленням до хворих, колег, постійною спрямованістю на особисте, професійне вдосконалення. Охарактеризовано особливості професійної діяльності медиків: збереження життя, здоров'я людини, запобігання хворобам, полегшення страждань хворих, вирішення діагностичних, терапевтичних завдань, постійне вдосконалення професійних знань, навичок, особистісних якостей, оволодіння досвідом, реалізація науково-дослідної роботи. Окреслено важливість англійської мови для майбутніх медиків, що полягає в можливості покращити комунікацію з іноземними пацієнтами, партнерами під час відвідування медичних конференцій, знайомитися з публікаціями у наукових медичних іноземних виданнях, зрозуміти англомовні медичні терміни, брати участь у міжнародних проєктах, опанувати новітні світові досягнення медицини тощо. Подальше вивчення проведеного дослідження вбачаємо в розробці методичних рекомендацій щодо викладання англійської мови серед студентів-медиків.

Список літератури:

1. Salganik L., Rychen D., Moser U., Konstant J. Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO): Analysis of Theoretical, Conceptual Foundations, SFSO, OECD, ESSI, Neuchatel. 2001. 9 p.
2. Овчарук О.В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. Київ, 2004. 112 с.
3. Сисоєва С. Компетентнісно зорієнтована вища освіта: формування наукового тезаурусу. *Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри: монографія* / ред. Огнев'юк В.О., Хоружа Л.Л. та ін. Київ, 2015. С. 18–44.
4. Сисоєва С.О., Соколова І.В. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження. Київ, 2012. 362 с.
5. Хоменко К.П. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів. *Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди*. 2015. Вип. 36(62). Т. 2. С. 321–330.
6. Вороненко Ю.В., Мінцер О.П. Безперервний професійний розвиток лікарів і провізорів – нові принципи побудови системи. *Медична освіта*. 2011. № 2. С. 41–44.
7. Лукаш Ю.М. Основні аспекти формування професійно-комунікативної компетентності студентів-медиків у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. 2018. № 1. С. 150–156.
8. Троценко О.В. Медична субкультура : навчально-методичний посібник для вітчизняних студентів зі спеціальності «Медицина». Харків, 2020. 40 с.
9. Сенюк Б.П., Борейко Л.Д., Юрнюк С.В. Формування професійної компетентності у лікарів-інтернів терапевтичного профілю. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka*. 2016. № 17-18. С. 89–92.

10. Гришкова Р.О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей. Миколаїв, 2015. 220 с.
11. Канюк О.С. Особливості викладання курсу «Англійська мова професійного спрямування для студентів–медиків». *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49. Т. 1. С. 55–58.
12. Науменко О.М., Стучинська Н.В., Мусієнко Л.М. Роль мотивації у вивченні англійської мови за професійним спрямуванням майбутніми лікарями. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2023 Вип. 1(52). С. 119–123.
13. Морозов С.М., Шкарапута Л.М. Словник іншомовних слів. Київ, 2000. 680 с.
14. Доротиук В.І., Рогоза В.В. Обираємо професії типу «людина-людина», «людина-знакова система», «людина-художній образ». Київ, 2019. 112 с.
15. Міністерство освіти і науки України (2021, Лист. 08). *Наказ № 1197, Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 222 Медицина для другого (магістерського) рівня вищої освіти*. URL: <http://surl.li/eyimk>.
16. Захарова В.О., Підмазіна О.М. Англійська мова в клінічній практиці: робоча програма з навчальної дисципліни. Київ, 2023. 18 с.

References:

1. Salganik L., Rychen D., Moser U., Konstant J. (2001). Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO): Analysis of Theoretical and Conceptual Foundations, SFSO, OECD, ESSI, Neuchatel.
2. Ovcharuk O. V. (2004). Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy: Biblioteka z osvithoi polityky [Competency-based approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives: Library on educational policy]. Kyiv [in Ukrainian].
3. Sysoieva S. (2015). Kompetentnisno zorientovana vyshcha osvita: formuvannya naukovooho tezaurusu [Competency-based higher education: formation of a scientific thesaurus] *Kompetentnisno zorientovana osvita: yakisni vymiry: monohrafiia – Competence-based education: qualitative dimensions: monograph* / red. Ohneviuk V.O., Khoruzha L.L. Kyiv, pp. 18-44. [in Ukrainian].
4. Sysoieva S. O., Sokolova I. V. (2012). Problemy neperervnoi profesiinoi osvity: tezaurus naukovooho doslidzhennia: naukovе [Problems of continuing professional education: a thesaurus of scientific research: scientific]. Kyiv [in Ukrainian].
5. Khomenko K. P. (2015). Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh likariv [Formation of professional competence of future doctors] *Humanitarnyi visnyk Pereiaslav-Khmelnitskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. Hryhoriia Skovorody – Humanitarian Bulletin of Pereiaslav-Khmelnitskyi Hryhoriia Skovoroda State Pedagogical University*, Is. 36 (62), Vol. 2, pp. 321-330 [in Ukrainian].
6. Voronenko Yu. V., Mintser O. P. (2011). Bezperervnyi profesiinyi rozvytok likariv i provizoriv – novi pryntsyipy pobudovy systemy [Continuous professional development of doctors and pharmacists – new principles of system construction]. *Medychna osvita – Medical education*, № 2, pp. 41-44 [in Ukrainian].
7. Lukash Yu. M. (2018). Osnovni aspekty formuvannya profesiino-komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv-medykiv u protsesi vyvchennia sotsialno-humanitarnykh dystsyplin [The main aspects of the formation of professional and communicative competence of medical students in the process of studying social and humanitarian disciplines] *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia – Bulletin of the Alfred Nobel University*, № 1, pp.150-156 [in Ukrainian].
8. Trotsenko O. V. (2020). Medychna subkultura: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia vitchyznianskykh studentiv zi spetsialnosti «Medytsyna» [Medical subculture: a study guide for domestic students majoring in medicine]. Kharkiv [in Ukrainian].
9. Seniuk B. P., Boreiko L. D., Yurniuk S. V. (2016). Formuvannya profesiinoi kompetentnosti u likariv-interniv terapevtychnoho profilii [Formation of professional competence in interns of therapeutic profile. Herald] *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka*, № 17-18, pp. 89-92 [in Ukrainian].
10. Hryshkova R. O. (2015). Metodyka navchannia anhliiskoi movy za profesiinym spriamuvanniam studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei [Methods of teaching English for professional purposes to students of non-philological specialties]. Mykolaiv [in Ukrainian].
11. Kaniuk O. S. (2022). Osoblyvosti vykladannia kursu «Anhliiska mova profesiinoho spriamuvannia dlia studentiv–medykiv» [Features of teaching the course «ESP for Medical Students»] *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, Is. 49, Vol. 1, pp. 55-58 [in Ukrainian].
12. Науменко О. М., Стучинська Н. В., Мусієнко Л. М. (2023). Роль мотивації у вивченні англійської мови за професійним спрямуванням майбутніми лікарями [The role of motivation in learning English for professional purposes by future doctors] *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod University*, Vol. 1(52), pp. 119-123 [in Ukrainian].
13. Морозов С. М., Шкарапута Л. М. (2000). Словник іншомовних слів [Dictionary of foreign language words]. Kyiv [in Ukrainian].
14. Доротиук В. І., Рогоза В. В. (2019). Обираємо професії типу «людина-людина», «людина-знакова система», «людина-художній образ» [Choosing professions of the type «person-person», «person-sign system», «person-artistic image»]. Kyiv [in Ukrainian].
15. Міністерство освіти і науки України [Ministry of Education and Science of Ukraine] (2021, Лист. 08). *Наказ № 1197, Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 222 Медицина для другого (магістерського) рівня вищої освіти – Order № 1197, On approval of the standard of higher education in the specialty 222 Medicine for the second (master's) level of higher education* [Electronic resource]. Available: <http://surl.li/eyimk> [in Ukrainian].
16. Захарова В.О., Підмазіна О.М. (2023). Англійська мова в клінічній практиці: робоча програма з навчальної дисципліни [English in clinical practice: work program for the discipline]. Kyiv [in Ukrainian].